

Republika e Kosovës

Republika Kosova - Republic of Kosovo

Qeveria - Vlada - Government

Zyra e Kryeministrit - Ured Premijera - Office of the Prime Minister

Zyra për Qeverisje të Mirë / Kancelarija za Dobro Upravljanje / Office of Good Governance

Okvir za unapređenje primene minimalnih standarda za javne konsultacije 2021-2025.

*Kancelarija za dobro upravljanje pri
Kabinetu premijera*

Septembar 2021

*(Objavljivanje ovog okvira omogućeno je uz podršku Misije OEBS-a na Kosovu.
Sadržaj i stavovi izneti u istom ne odražavaju nužno zvanični stav Misije OEBS-a na
Kosovu.)*

Okvir za unapređenje primene minimalnih standarda za javne konsultacije 2021-2025.

*Kancelarija za dobro upravljanje pri
Kabinetu premijera*

Septembar 2021

SADRŽAJ:

Kontekst.....	9
Javne konsultacije, evropske integracije i ciljevi održivog razvoja	9
Napredak u javnim konsultacijama do 2020. godine	10
Učinak konsultacija u periodu 2017-2020.....	11
Izazovi oko javnih konsultacija.....	12
Preporuke za unapređenje javnih konsultacija.....	13
Utvrđivanje preporuka kroz ciljane konsultativne radionice	14
Održivost političke podrške: činjenje procesa javnih konsultacija privlačnijim na nacionalnom i lokalnom nivou	15
Preporuka 1: KDU bi trebalo da u 2021. godini organizuje konferenciju na centralnom nivou sa učešćem na najvišem političkom nivou, na kojoj bi se u velikoj meri govorilo o javnim konsultacijama. Ta konferencija bi mogla da obuhvati i druge teme u vezi sa dobrim upravljanjem. Fokus takve konferencije trebalo bi da bude na dodatnoj vrednosti procesa konsultacija za političko odlučivanje.....	16
Preporuka 2: Posle konferencije u 2021. godini, KDU bi trebalo da oceni kako da obezbedi kontinuirani angažman političkog nivoa. To bi moglo da bude kroz nastavak konferencije o javnim konsultacijama/dobrom upravljanju dvaput godišnje, uz organizaciju posebnih događaja u međuvremenu.....	16
Unapređenje funkcionalnosti onlajn platforme za konsultacije	16
Javni skupovi elektronskim putem: nova funkcija platforme	16
Preporuka 3: KDU bi trebalo da uzme u obzir mogućnost integrisanja elektronskih ili kombinovanih skupova kao standardne opcije u procesu konsultacija da bi se podstaklo učešće smanjenjem ograničenja za učešće. Formalni javni skupovi na početku procesa odlučivanja trebalo bi da se po pravilu organizuju kao kombinovani skup..	17
Preporuka 4: KDU bi trebalo da uzme u obzir mogućnost prilagođenja onlajn platforme za konsultacije da bi se ljudima omogućilo prijavljivanje za skupove i da bi automatski dobijali podatke za pridruživanje skupu elektronskim putem. To bi olakšalo mogućnost učešća i za ministre u smislu upravljanja organizacijom skupa.....	17
Pristup za osobe sa invaliditetom i pridržavanje Direktivi EU o pristupačnosti veb-stranica	18
Preporuka 5: KDU bi trebalo da integriše funkcije u onlajn platformu za konsultacije u 2021. godini koje unapređuju pristup za lica sa invaliditetom.....	19
Preporuka 6: KDU bi trebalo da obezbedi punu primenu Direktive EU o pristupačnosti veb-stranica prilikom revidiranja osnovne arhitekture onlajn platforme za konsultacije i da integriše najsavremenije funkcije koje omogućavaju pun pristup za lica sa invaliditetom..	19

Pristupačan način za iznošenje komentara	19
Preporuka 7: KDU bi trebalo da proceni najnovije mogućnosti da se pojednostavi učešće stanovnika i sagleda koje funkcije bi mogle da se primene putem onlajn platforme za konsultacije.....	20
Preporuka 8: KDU trebalo bi da proceni inicijative kao što je „Citizens OS“ i direktno se uključi u rad sa ključnim stručnjacima za takve inicijative kroz posvećene radionice i posete.	20
Preporuka 9: KDU bi trebalo da proceni kvalitet platformi za javne konsultacije u regionu Zapadnog Balkana i oceni koje najbolje prakse mogu da se primene na Kosovu. U ovom kontekstu trebalo bi razmotriti organizovanje razmene..	21
Konsultacije putem aplikacije.....	21
Preporuka 10: Prilikom redizajniranja onlajn platforme za konsultacije, KDU trebalo bi da proceni mogućnost da se izradi verzija veb-stranice stranice kao aplikacija koja će omogućiti lakše učešće putem pametnih telefona.....	21
Davanje odgovora član po član	21
Preporuka 11: KDU bi trebalo da proceni mogućnost da omogući učesnicima konsultacija da daju komentare član po član. To bi pospešilo učešće i pojednostavilo izveštavanje administracije.....	22
Odgovor u realnom vremenu	22
Preporuka 12: KDU bi trebalo da uvede pravilo da administracije odmah daju odgovore/povratne informacije kad god je to moguće dok traje proces javnih konsultacija na onlajn platformi kad se omogući davanje odgovora član po član (na svaki član pojedinačno).....	22
Radne grupe predstavljene na onlajn platformi za konsultacije	22
Preporuka 13: KDU bi trebalo da razmotri obavezu resornih ministarstava da objavljuju odluke o formiranju radnih grupa zaduženih za izradu zakona, podzakonskih akata, strategija, konceptnih predloga, itd, tako da zainteresovane strane trebalo bi da budu u mogućnosti da u roku od dve nedelje daju obrazloženje i predlog zbog čega smatraju važnim poziv da budu aktivni učesnici u radu takve radne grupe. Zainteresovane strane trebalo bi u svakom trenutku da budu u stanju da navedu da žele da stupe u kontakt sa članovima radne grupe kako bi mogli da izraze svoje mišljenje.	23
Izveštavanje o javnim konsultacijama	23
Preporuka 14: KDU bi trebalo ponovo da proceni zahteve u pogledu izveštavanja i definiše kakve izveštaje i koje podatke treba da obezbede resorna ministarstva.	24
Preporuka 15: Prilikom redizajniranja onlajn platforme za konsultacije, KDU trebalo bi da obezbedi da se što je više moguće izveštava u automatizovanoj verziji. Ovo će omogućiti administraciji da se više usredsredi na sadržaj javnih konsultacija.	24
Integrisanje svih koraka u izradi zakonskih propisa i donošenja odluka od strane vlade.....	24
Preporuka 16: KDU bi trebalo u saradnji sa Kancelarijom za pravna pitanja, Kancelarijom za strateško planiranje, Vladinim sekretarijatom za podršku, Kancelarijom poverenika za jezike i drugim relevantnim organizacijama da proceni mogućnost izrade digitalne platforme koja će objediniti sve uslove za donošenje odluka. IT sistem bi mogao da objedini preduslove, npr. da proces usvajanja ne može da se započne ukoliko nije sproveden minimalni broj obaveznih konsultativnih aktivnosti. Onlajn platforma za konsultacije trebalo bi da bude sastavni deo takvog IT sistema.....	25
IT pristup za koordinate javnih konsultacija	25

Preporuka 17: KDU bi trebalo da podstakne pronalaženje rešenja kako bi svi koordinatori za javne konsultacije u resornim ministarstvima imali pun pristup onlajn platformi za konsultacije sa svojih radnih mesta. 25

Preporuka 18: KDU bi trebalo da proveriti da li koordinatori za javne konsultacije na lokalnom nivou uvek imaju pristup onlajn platformi za konsultacije kako bi se izbegli problemi zastupljeni na vladinom nivou. 25

Vidljivost onlajn platforme za konsultacije..... 25

Uspostavljanje onlajn platforme za konsultacije kao jedinstvenog kanala gde zainteresovane strane mogu da daju svoj doprinos 26

Preporuka 19: KDU bi trebalo da organizuje sastanke na vladinom nivou sa resornim ministarstvima i organizacijama građanskog društva kako bi se podstakla upotreba onlajn platforme za konsultacije prilikom podnošenja komentara na nacрте predloga (umesto upotrebe neformalnih kanala). 26

Preporuka 20: KDU bi trebalo da organizuje sastanke na lokalnom nivou sa resornim ministarstvima i organizacijama građanskog društva kako bi se podstakla upotreba onlajn platforme za konsultacije prilikom podnošenja komentara na nacрте predloga (umesto upotrebe neformalnih kanala). 27

Preporuka 21: KDU bi trebalo da razmotri promenu uredbe koja obuhvata javne konsultacije i da se obaveže da će neformalni podnesci komentara i dalje biti transparentno odraženi u izveštajima o konsultacijama. 27

Promovisanje onlajn platforme za konsultacije 27

Preporuka 22: KDU bi trebalo da osmisli višegodišnji plan komunikacije i kontakta sa zajednicom kako bi se proširile informacije o onlajn platformi za konsultacije. 27

Preporuka 23: KDU bi trebalo da razmotri opštu TV i radio kampanju kako bi podstakao građane i preduzeća da učestvuju u javnim konsultacijama o onlajn platformi za konsultacije. 28

Promovisanje pojedinačnih konsultacija 28

Preporuka 24: Resorna ministarstva i opštine trebalo bi da su dužni da najave pokretanje javnih konsultacija na internetu, npr. putem svojih društvenih mreža kako bi zainteresovane strane imale mogućnost da se pripreme za učešće u konsultacijama. 28

Preporuka 25: KDU bi trebalo da razmotri automatski link između naloga KDU na društvenim medijima i onlajn platforme za konsultacije kako bi se svaka prikazana konsultacija automatski pojavljivala u sažetku sadržaja. Sa druge strane, može da se podesi da nalozi društvenih medija onlajn platforme za konsultacije rade to isto. 28

Preporuka 26: Praksa promovisanja javnih konsultacija putem (društvenih) medijskih kanala vladinih institucija i nadležnih donosioca odluka trebalo bi da bude sastavni deo procesa javnih konsultacija, a možda i minimalnih standarda za javne konsultacije. 29

Preporuka 27: KDU i MLU trebalo bi da zajedno sa opštinama procene mogućnosti angažovanja lokalnih medija u promovisanju javnih konsultacija i događaja koji se odnose na konsultacije. 29

Preporuka 28: KDU bi trebalo da u saradnji sa relevantnim resornim ministarstvima i opštinama identifikuje dokumenta visokog profila zbog kojih može da se organizuje konsultativni proces, npr. proces koji obuhvata literarna takmičenja za najbolji sastav za učenike/studente i konsultativne aktivnosti u svakoj opštini. 29

Bolje praćenje konsultacija zatvorenog tipa 29

Preporuka 29: KDU bi trebalo da proceni kako se dobijanje povratnih informacija po završetku konsultacija može unaprediti u skladu sa važećim pravnim okvirom. Radionice

preko interneta i drugi događaji koje je lako organizovati mogu da se održe nakon javnih konsultacija kako bi se razgovaralo o podnescima i odgovorima administracije..... 30

Preporuka 30: Prilikom razmatranja onlajn platforme za konsultacije i uredbe koja se bavi javnim konsultacijama KDU bi trebalo da razmotri dodatne uslove koji se odnose na povratne informacije kako bi se povećala transparentnost u pogledu načina na koji su komentari uzeti u obzir..... 30

Pravni okvir i okvir za sprovođenje javnih konsultacija..... 30

Formalna procena uredbe 30

Preporuka 31: KDU bi trebalo da razmotri iniciranje formalne naknadne (ex-post) procene uredbe o minimalnim standardima za javne konsultacije u 2021..... 31

Uključivanje i konsultacije u donošenju odluka u početnom stadijumu 31

Preporuka 32: KDU osim sastanka otvorenog za javnost koji je ionako obavezan, trebalo bi da u početnom stadijumu promoviše konsultacije sa zainteresovanim stranama. Takvo uključivanje zainteresovanih strana u početnom stadijumu moglo bi da bude snažnije ugrađeno u pravni okvir kako bi bile moguće izmene uredbe o minimalnim standardima za javne konsultacije. 31

Striktnije izvršenje minimalnih standarda 31

Vladin nivo: striktniji uslovi za usvajanje 31

Preporuka 33: KDU bi trebalo da obezbedi da se u narednom razmatranju Poslovnika Vlade u potpunosti poštuju minimalni zahtevi o javnim konsultacijama pre nego Vlada ili ministarstvo usvoje predlog (u vezi određenih podzakonskih akata). 32

Preporuka 34: Kod izrade naredne verzije onlajn platforme za konsultacije, KDU trebalo bi da osigura da platforma ne omogućava organizacijama da odstupaju od minimalnih standarda, osim ako to nije posebno odobreno. 32

Lokalni nivo: izveštaj sa rezultatima 32

Preporuka 35: KDU i MLU trebalo bi da izrade izveštaj sa rezultatima o javnim konsultacijama na lokalnom nivou kako bi bilo prikazano u kojoj meri su opštine sprovele praktične zahteve u vezi sa javnim konsultacijama. Izveštaj sa rezultatima trebalo bi objaviti i možda povezati na sistem grantova koji je MLU uveo za opštine. 33

Višestrani kanali konsultacija i metodologije 33

Preporuka 36: KDU bi trebalo da proceni koje alternativne metode u obavljanju konsultacija mogu da se koriste kao dopuna onlajn platformi za konsultacije. Moguća primena ovih metoda treba da bude sastavni deo minimalnih standarda za javne konsultacije..... 33

Preporuka 37: KDU bi trebalo da u saradnji sa nadležnim resornim ministarstvom ili opštinom odabere određeni broj dokumenata za koje se proveravaju novi načini i pristupi u obavljanju konsultacija kako bi se uvidela njihova potencijalna dodatna vrednost. 34

Preporuka 38: KDU bi trebalo u saradnji sa resornim ministarstvima i opštinama da proceni da li je moguće da se daju komentari na delove predloga za javne konsultacije koji već postoje, po mogućnosti putem onlajn platforme za konsultacije. Na primer, platforma bi mogla da sadrži mogućnost sprovođenja istraživanja i anketa među registrovanim organizacijama. 34

Izgradnje kapaciteta..... 34

Kapaciteti KDU i MLU 34

Preporuka 39: KDU i MLU trebalo bi da osmisle srednjoročnu procenu potreba u pogledu broja zaposlenih, obuke, tehničke pomoći i druge vrste donatorske podrške. 35

Preporuka 40: KDU bi trebalo da razmotri ažuriranje strateškog okvira koji se odnosi na javne konsultacije kako bi se unapređene javne konsultacije dodatno usadile u politički stav Kosova. U ovom kontekstu posebna pažnja mogla bi da se obrati na održive ciljeve razvoja..... 35

Vladin nivo i lokalni nivo: administracija 35

Preporuka 41: KDU bi trebalo da ustanovi jasne ciljeve obuke za javne službenike na vladinom i lokalnom nivou koji treba da budu obučeni o javnim konsultacijama i obezbedi brz kontakt sa predstavnicima administracije kroz obuku..... 35

Preporuka 42: KDU bi trebalo da u saradnji sa KIJU razmotri da li mogu da se osmisle moduli za onlajn obuku za javne konsultacije..... 36

Preporuka 43: KDU bi trebalo zajedno sa MLU i KIJU da proceni da li treba posebno osmisлити module za onlajn obuku za lokalni nivo..... 36

Preporuka 44: KDU i KIJU trebalo bi da procene mogućnost izrade i organizovanja obuka u vezi sa pisanjem pravnih akata kako bi se unapredio kvalitet dokumenata za konsultacije. Obuka za buduće predavače bi potencijalno mogla da dopuni ove obuke.. 36

Organizacije građanskog društva na centralnom i lokalnom nivou..... 36

Preporuka 45: KDU i MLU trebalo bi da procene da li mogu da razviju program podrške organizacijama građanskog društva ili aktivnostima u vezi sa promovisanjem primene i učešća u javnim konsultacijama na lokalnom nivou u 2021. 36

Preporuka 46: KDU, zajedno sa organizacijom nadležnom za koordinaciju rada sa donatorima trebalo bi da se povežu sa donatorskom zajednicom kako bi procenili mogućnosti da na efektivniji način podrže razvoj kapaciteta nevladinih organizacija u vezi sa učešćem u javnim konsultacijama..... 36

Preporuka 47: KDU bi trebalo da pokrene analizu kapaciteta OGD na centralnom i lokalnom nivou (po mogućnosti u svakoj opštini). Na osnovu ove analize, KDU i MLU mogu da definišu najbolje srednjoročne modalitete podrške za organizacije građanskog društva. 37

SPISAK SKRAĆENICA:

ENER	Jedinstveni nacionalni registar propisa Republike Severne Makedonije
EU	Evropska unija
KDU	Kancelarije za dobro upravljanje pri Kabinetu premijera
KIJU	Kosovski institut za javnu upravu
KP	Kabinet premijera
MLU	Ministarstvo lokalne uprave
NVO	Nevladina organizacija
OCR	Održivi ciljevi razvoja
OEBS	Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju
OECD	Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj
OGD	Organizacije građanskog društva
PS	Poslanik skupštine
SIGMA	Podrška za poboljšanje u upravljanju i rukovođenju (zajednička inicijativa OECD i EU)
ToT	Obuka za buduće predavače
UNCRPD	Konvencija Ujedinjeni nacija o pravima osoba sa invaliditetom

KONTEKST

Transparentnost je ključni čini­lac koji utiče na povećanje odgovornosti javne uprave, a time se unapređuje i njen učinak. Transparentnost obezbeđuje pravičniju vladu koja na proaktivan način uzima u obzir šire društvene interese.

Javne konsultacije značajno doprinose transparentnosti vlade i njenih procesa odlučivanja. Efektivna primena javnih konsultacija u praksi obezbeđuje izradu praktičnih politika i zakona na inkluzivan način zahvaljujući mogućnosti dato­j spoljašnjim akterima da aktivno učestvuju i doprinose. Javne konsultacije proširuju delokrug stvari koje se uzimaju u obzir prilikom izrade vladinih praktični politika, čime se znatno unapređuje kvalitet takvih praktični politika. Osim toga, može se očekivati efikasnija primena praktičnih politika i zakona koji su predmet javnih konsultacija.

Javne konsultacije, evropske integracije i ciljevi održivog razvoja

Efektivan i inkluzivan proces odlučivanja presudni je element procesa evropskih integracija. Presudne komponente procesa koji na kraju vodi ka pridruživanju Evropskoj uniji jesu osmišljavanje i sprovođenje reformi, prevođenje i primena komunitarnog prava EU (*Acquis communautaire*) i obezbeđivanje toga da građani i privredni subjekti znaju zašto se i kada donose promene.

Ovo je podvučeno činjenicom da izveštaji Evropske komisije o Kosovu¹ redovno naglašavaju dostignuća i izazove koji su i dalje primetni u pogledu javnih konsultacija.

Pored toga, OECD/SIGMA redovno ocenjuje proces evropskih integracija na osnovu njenih „Principa javne uprave“². Princip 11. u oblasti „razvoja i koordinacije praktične politike“ ocenjuje kvalitet regulatornog okvira za javne konsultacije, kao i primenu ovog okvira u praksi.

COR 16³ odnosi se na promovisanje mirnih i inkluzivnih društava za održivi razvoj, obezbeđivanje pristupa pravosuđu za sve i izgradnju efektivnih, odgovornih i inkluzivnih institucija na svim nivoima. Ovaj cilj poziva – između ostalog – na sistematsku primenu javnih konsultacija u procesima kreiranja politike i izrade zakona u vladinim telima.

---

¹ Videti na: <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20190529-kosovo-report.pdf>; https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/kosovo_report_2020.pdf

² Videti na: <http://www.sigmaweb.org/publications/Principles-of-Public-Administration-2017-edition-ENG.pdf>

³ Videti na: <https://sdgs.un.org/goals/goal16>

Napredak u javnim konsultacijama do 2020. Godine

Vlada Kosova je 2016. godine usvojila Uredbu br. 05/2016 „o minimalnim standardima za proces javnih konsultacija“. Uredba je stupila na snagu 1. januara 2017. godine. Ista predviđa stvari poput minimalnog roka koji se ostavlja zainteresovanim stranama da bi mogle da daju odgovor u slučaju konsultacija elektronskim putem, utvrđuju pravila za organizovanje skupova, predviđaju uslovi izveštavanja i uređuje način na koji se izveštava o rezultatima javnih konsultacija.

Slika 1: Uloga Kancelarije za dobro upravljanje

Kancelarija za dobro upravljanje pri Kabinetu premijera odgovorna je, u vezi sa primenom Uredbe br. 05/2016 i unapređenjem prakse javnih konsultacija na Kosovu, za sledeće:

- Stvaranje, održavanje i unapređenje onlajn platforme za javne konsultacije;
- Podnošenje izveštaja o primeni uredbe o minimalnim standardima za javne konsultacije, uključujući i godišnji izveštaj o javnim konsultacijama;
- Koordinisanje mreže koordinatora za javne konsultacije na vladinom nivou;
- Saradnja sa Ministarstvom za lokalnu upravu (MLU) u vezi sa primenom javnih konsultacija na lokalnom nivou i koordinacija mreže koordinatora javnih konsultacija na lokalnom nivou;
- Koordinacija sa Kosovskim institutom za javnu upravu (KIJU) oko programa obuke i izgradnje kapaciteta;
- Uspostavljanje veze sa građanskim društvom i NVO u vezi sa primenom minimalnih standarda, posebno preko Saveta za vladinu saradnju sa građanskim društvom;
- Koordinacija i osmišljavanje aktivnosti i praktične politike u cilju unapređenja rada na primeni standarda za javne konsultacije;
- Doprinos razvoju kapaciteta građanskog društva radi aktivnog učešća u procesu javnih konsultacija;

Vlada je februara 2017. godine pokrenula internet platformu za javne konsultacije <http://konsultimet.rks-gov.net/> koju koriste resorna ministarstva za objavljivanje radnih verzija dokumenata koja su predmet javnih konsultacija. Platforma zainteresovanim stranama i javnosti omogućava da iznesu komentare i daju svoje odgovore na teme čije se usvajanje razmatra.

U svojoj oceni procesa javnih konsultacija iz 2017. godine, OECD/SIGMA je dala najvišu ocenu (10 od 10 bodova) za potpokazatelj u vezi sa prikladnošću

regulatornog okvira za delotvoran proces javnih konsultacija. Ovo naglašava to da pravni okvir obuhvata sve relativne aspekte i međunarodno priznate najbolje prakse za uređenje javnih konsultacija.

U izveštaju Evropske komisije o Kosovu za 2019. godinu⁴ priznaje se da je došlo do unapređenja vladinog procesa javnih konsultacija, uključujući kroz veću primenu javnih konsultacija elektronskim putem. U izveštaju se potvrđuje da se javne konsultacije organizuju redovnije. Priznato je da je razlog za to poštovanje i sprovođenje minimalnih standarda za javne konsultacije. Pored toga, u izveštaju Evropske komisije o Kosovu za 2020.⁵ naglašava se da se javne konsultacije redovno organizuju, ali se ne poštuju dosledno minimalni standardi za takve konsultacije.

Prvi godišnji izveštaj o vladinom procesu javnih konsultacija sastavljen je maja 2018. godine, a otada se objavljuje svake godine.

Onlajn platforma za javne konsultacije proširena je 2020. godine. Pored toga što je koriste resorna ministarstva za konsultovanje javnosti o radnim verzijama dokumenata, i opštine su sada uključene u platformu. Sada imaju mogućnost da konsultuju javnost na isti način kao što to institucije na vladinom nivou mogu već nekoliko godina.

Kancelarija za dobro upravljanje i Kosovski institut za javnu upravu su 2020. godine završili program obuke (ToT) o javnim konsultacijama za buduće predavače. Desetero predavača je sertifikovano i očekuje se da sertifikovani predavači održavaju programe obuke o javnim konsultacijama 2021. godine čime će se doprineti daljem razvoju kapaciteta.

Učinak konsultacija u periodu 2017-2020.

Iskustvo sa onlajn platformom za javne konsultacije je pozitivno u pogledu objavljivanja dokumenata na internetu. Dokumenta se predstavljaju i prate u ukupno osam kategorija. Predstavljaju se u tabeli dole sa prikazanim godišnjim brojem relevantnih dokumenata koje usvoji Vlada, zajedno sa procentom dokumenata koji je objavljen na onlajn platformi za konsultacije.

Statistika pokazuje kontinuirano visoku stopu podnošenja dokumenata za javne konsultacije preko onlajn platforme. Štaviše, statistika pokazuje da je veb-sajt za konsultacije i dalje delotvorno korišćen za angažman sa širim auditorijumom u

---

⁴ Videti na: <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20190529-kosovo-report.pdf>.

⁵ Videti na: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/kosovo_report_2020.pdf.

vreme kada nije bilo moguće održavati skupove licem u lice, tokom 2020. godine uprkos merama preduzetim za sprečavanje širenja Kovida-19.

Slika 2: Godišnji podaci o korišćenju Onlajn platforma za javne konsultacije

	2017 ⁶	2018 ⁷	2019 ⁸	2020 ⁹
Ukupan broj usvojenih dokumenata	245	237	274	184
% objavljenih na internetu	90%	96%	100%	98%
Konceptualni predlozi	25	27	15	15
Zakoni	40	43	31	44
Akcionni planovi	4	8	7	5
Uredbe	46	66	77	42
Administrativna uputstva	92	63	129	69
Strategije	9	18	6	3
Programi	0	0	5	3
Ostalo	5	3	8	0

Izazovi oko javnih konsultacija

Bez obzira na napredak koji je ostvaren u oblasti javnih konsultacija, i dalje postoje značajni izazovi koji se moraju rešiti da bi se iskoristile sve prednosti javnih konsultacija. Puna primena minimalnih standarda još uvek nije zajemčena i zahteva veliku dodatnu posvećenost i resurse.

Štaviše, iako izveštaji Evropske komisije o Kosovu za 2019.¹⁰ i 2020.¹¹ priznaju napredak ostvaren u vezi sa javnim konsultacijama, oni takođe naglašavaju i to da stopa odgovora građanskog društva i stanovnika na javne konsultacije preko platforme za konsultacije ostaje relativno niska. Prema tome, vlada bi trebalo da

⁶ Videti <https://konsultimet.rks-gov.net/Storage/Docs/Doc-5c7905ab86aa1.pdf>

⁷ Videti <https://konsultimet.rks-gov.net/Storage/Docs/Doc-5d1f2441afb2a.pdf>

⁸ Videti <https://konsultimet.rks-gov.net/Storage/Docs/Doc-5ea09893862a6.pdf>

⁹ Videti <https://konsultimet.rks-gov.net/Storage/Docs/Doc-606c64aa41753.pdf>

¹⁰ „Javne konsultacije se redovnije organizuju, zahvaljujući minimalnim standardima za takve konsultacije. U 2018. godini više od 50% svih primarnih dokumenata praktične politike i nacrtu zakona objavljeno je za konsultacije na veb-portalu; ovo predstavlja značajan porast od 2017. godine. Kako je stopa odgovora građanskog društva i javnosti i dalje relativno niska, vlada ulaže napore da promoviše upotrebu veb-portala.“ <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20190529-kosovo-report.pdf>.

¹¹ „Javne konsultacije se redovno organizuju, ali se ne poštuju dosledno minimalni standardi za takve konsultacije. U 2019. godini više od 82% svih primarnih dokumenata praktične politike i nacrtu zakona objavljeno je za konsultacije na veb-portalu. Kako je stopa odgovora građanskog društva i javnosti i dalje relativno niska, vlada ulaže napore da promoviše upotrebu veb-portala.“ https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/kosovo_report_2020.pdf

poveća napore na promovisanju upotrebe platforme da bi se savladao problem zapaženog nedostatka važne rasprave o nacrtima zakonodavstva.

U analizi EU navodi se takođe da neka javna tela i dalje imaju ograničene kapacitete za ispunjenje svojih zakonskih obaveza u vezi sa konsultacijama. Štaviše, institucije bi trebalo da uvećaju svoje napore da bi dale doslednije i sadržajnije odgovore na primljeni doprinos. Poslednje, ali ne manje važno, vrste sredstava koje se koriste za konsultacije trebalo bi da obezbede konsultacije sa širim spektrom zainteresovanih strana, što znači da bi trebalo da se primenjuju različiti načini konsultacija da bi se na efektivan način doprelo do šireg auditorijuma i određenih ciljnih grupa.

U izveštaju EU za 2019. se u smislu nedavnog inkorporisanja lokalnog nivoa u onlajn platformu za javne konsultacije upozorava na to da je kvalitet javnih konsultacija na lokalnom nivou ostao predmet zabrinutosti¹². Međutim, ovo nije iznenađujuće pošto je praksa sasvim nova.

U istom izveštaju je ukazano na dodatne oblasti koje treba unaprediti sa preporukama kako da se dodatno unapredi proces javnih konsultacija na Kosovu. Na primer, neophodno je dodatno unaprediti kapacitete službenika javne administracije za javne konsultacije na vladinom i lokalnom nivou; građansko društvo se mora ojačati tako da bude izvodljivo da efektivno učestvuje u procesu javnih konsultacija na vladinom i lokalnom nivou na sistematičan način kako bi učešće u konsultacijama elektronskim putem bilo privlačnije i lakše. Neophodno je znatno unaprediti i ažurirati onlajn platformu za konsultacije. Iako pravni okvir uopšteno sadrži sva međunarodno priznata i relevantna svojstva, on mora da se upotpuni da bi u celosti odgovarao vladinom i lokalnom kontekstu za održavanje pojedinačnih konsultacija i izveštavanje o javnim konsultacijama.

Preporuke za unapređenje javnih konsultacija

Kancelarija za dobro upravljanje je održala niz radionica u cilju prikupljanja utisaka relevantnih zainteresovanih strana, a da bi se uspostavila jaka osnova za unapređenje javnih konsultacija u narednim godinama. Takođe, izvršila je dodatnu analizu i prikupila doprinos stručnjaka da bi se utvrdilo koje oblasti javnih konsultacija treba unaprediti.

Ključne oblasti u kojima je potrebno unapređenje procesa javnih konsultacija obuhvataju sledeće:

---

¹²„Nastavljeni su napori za poboljšanje kapaciteta i pružanja usluga lokalne uprave. Međutim, kvalitet javnih konsultacija na lokalnom nivou i dalje zabrinjava.“

<https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20190529-kosovo-report.pdf>

- Održivost političke podrške činjenje procesa javnih konsultacija privlačnijim na vladinom i lokalnom nivou;
- Unapređenje funkcionalnosti onlajn platforme za konsultacije;
- Vidljivost onlajn platforme za konsultacije;
- Pravni okvir i okvir za sprovođenje javnih konsultacija;
- Investiranje u izgradnju kapaciteta;

Ovih pet oblasti detaljnije su obrađene u nastavku ovog izveštaja, počevši od predstavljanja radionica preko kojih je spojen značajan broj ideja i predloga za izradu preporuka. Svaka od pet oblasti podeljena je na logičke komponente pod kojim su formulisane konkretne preporuke.

UTVRĐIVANJE PREPORUKA KROZ CILJANE KONSULTATIVNE RADIONICE

KDU je kroz niz od tri radionice angažovao koordinateure za javne konsultacije u resornim ministarstvima na vladinom nivou i predstavnike građanskog društva koji su aktivni na centralnom i lokalnom nivou.

Nalazi sa radionica predstavljeni su u tekstu koji sledi.

Zaključci pokazuju da su poslednjih godina napravljeni važni koraci. Kosovo je izradilo uredbu o minimalnim standardima za javne konsultacije; uspostavilo je onlajn platformu za konsultacije; primenilo funkcionišuću mrežu koordinatora za javne konsultacije na vladinom nivou; završilo program obuke za buduće predavače (ToT) u oblasti javnih konsultacija; pokrenulo program obuke u oblasti javnih konsultacija; i počelo je sa primenom procesa javnih konsultacija na lokalnom nivou, kao i kroz uredbu MLU o javnim konsultacijama i integraciji opština u platformu za javne konsultacije.

Administracija redovno koristi onlajn platformu za konsultacije. Pandemija Kovida -19 i promena dveju vlada u 2020. godini pokazali su da je mreža za javne konsultacije na vladinom nivou kojom upravlja KDU uopšteno dobro utvrđena u kosovskoj administraciji.

U isto vreme, svi učesnici radionice potvrdili su da je potrebno dodatno raditi na unapređenju trenutnog stanja. Iako je onlajn platforma za konsultacije presudni element u okviru za konsultacije, još uvek se ne može smatrati delotvornim i funkcionalnim mostom između administracije sa jedne strane i šire javnosti, građanskog društva i drugih interesnih grupa sa druge strane.

Praksa javnih konsultacija uveliko naginje ka korišćenju platforme za konsultacije i umanjuje korišćenje drugih tehnika i načina za održavanje konsultacija, posebno u ranoj fazi odlučivanja. Mogu se uzeti u obzir nove i unapređene IT funkcije platforme. Treba nastaviti sa razvojem kapaciteta na vladinom i lokalnom nivou. Vidljivost platforme bi mogla da se dodatno poveća, a uredba o minimalnim standardima za javne konsultacije bi mogao da se revidira da bi se pokrenula nova faza razvoja procesa javnih konsultacija na Kosovu.

Prepoznate mogućnosti, nedostaci i izazovi zajedno znače da stvarna dodata vrednost procesa konsultacija još uvek nije u celosti zagarantovana. Predlozi predstavljeni u ovom izveštaju proizilaze iz radionica i uvida stručnjaka uključenih u proces prikupljanja informacija, utvrđivanje problema i razvoj preporuka. Očekuje se da će predlozi doprineti razvoju boljeg pristupa javnim konsultacijama. Kancelariji za dobro upravljanje daju opšti okvir za unapređenje pravne osnove, prakse, promociju i tehničku primenu procesa javnih konsultacija na Kosovu.

ODRŽIVOST POLITIČKE PODRŠKE: ČINJENJE PROCESA JAVNIH KONSULTACIJA PRIVLAČNIJIM NA NACIONALNOM I LOKALNOM NIVOU

Održivost političke podrške na vladinom i lokalnom nivou za primenu efektivnog i korisnog procesa konsultacija ključna je za rešavanje brojnih izazova u vezi sa trenutnim stanjem.

Konačno, politički donosioci odluka su krajnja karika u lancu procesa javnih konsultacija. Ovo obuhvata premijera, zamenike premijera, vladine ministre, zamenike ministara, predsednike opština, predsednika Skupštine, narodne poslanike, predsednike skupština opština, odbornike skupština opština, njihovo političko pomoćno osoblje i političke stranke uopšte.

Zajedno, ovi ljudi čine šire telo koje mora da odluči o načinu na koji se proces javnih konsultacija može unaprediti (uključujući praktične aspekte poput budžeta i raspoređivanja kadrova za primenu uslova za konsultacije). Štaviše, isto telo je krajnji korisnik procesa konsultacija pošto angažman zainteresovanih strana u procesu odlučivanja doprinosi kvalitetu političkih odluka na svim nivoima.

Od presudnog je značaja imati na umu to da se ovo telo redovno menja zbog izbora i neutralnih promena u sastavu skupština za vreme njihovog mandata. To znači da se može očekivati da samo jedan pristup predstavljanju javnih konsultacija vremenom može imati prolazan uticaj.

Politički donosioci odluka bi trebalo da u celosti podrže proces javnih konsultacija. Trebalo bi da ostanu svesni koristi procesa i da se uključe u ključne trenutke tokom konsultacija. Kroz svoje mreže, veze sa sredstvima javnog informisanja i prisustvo u društvenim medijima, mogu da imaju presudnu ulogu u promovisanju okvira za konsultacije i, još i važnije, individualnih konsultacija koje se pokreću. Može se očekivati da će takva posvećenost procesu javnih konsultacija imati pozitivan uticaj na stopu učešća šire javnosti i građanskog društva.

Preporuka 1: *KDU bi trebalo da u 2021. godini organizuje konferenciju na centralnom nivou sa učešćem na najvišem političkom nivou, na kojoj bi se u velikoj meri govorilo o javnim konsultacijama. Ta konferencija bi mogla da obuhvati i druge teme u vezi sa dobrim upravljanjem. Fokus takve konferencije trebalo bi da bude na dodatoj vrednosti procesa konsultacija za političko odlučivanje.*

Preporuka 2: *Posle konferencije u 2021. godini, KDU bi trebalo da oceni kako da obezbedi kontinuirani angažman političkog nivoa. To bi moglo da bude kroz nastavak konferencije o javnim konsultacijama/dobrom upravljanju dvaput godišnje, uz organizaciju posebnih događaja u međuvremenu.*

UNAPREĐENJE FUNKCIONALNOSTI ONLAJN PLATFORME ZA KONSULTACIJE

Onlajn platforma za konsultacije funkcioniše i aktivno se koristi. Međutim, tokom radionica je naglašeno da bi funkcije veb-sajta mogle da se dodatno unaprede kako bi se iskoristili novi, ali već dostupni tehnološki modaliteti da bi zainteresovanim stranama bilo lakše da učestvuju u pojedinačnim konsultacijama, a administraciji da o njima podnosi izveštaj.

Javni skupovi elektronskim putem: nova funkcija platforme

Pandemija Kovida-19 je ukazala na značaj mogućnosti održavanja skupova sa zainteresovanim stranama elektronskim putem. Proteklih godina, sastanci su se organizovali lično. To je značilo da su učesnici skupa morali da otputuju do mesta u kom je skup održavan.

Iako je jasno da, u zavisnosti od situacije, ministarstva mogu da organizuju sastanke, bilo lično ili putem Interneta, ovaj aspekt javnih konsultacija može se detaljnije urediti. Bez obzira na činjenicu da je uticaj pandemije Kovida-19 bio prilično negativan na mnogo načina, od iste se mogu izvući određene pouke koje su vredne za ovaj izveštaj.

U smislu organizovanja formalnih javnih skupova kako je predviđeno minimalnim standardima, ti skupovi i drugi (npr. za radne grupe) mogli bi da se organizuju češće u elektronskom ili kombinovanom okruženju. Takva praksa bi omogućila većem broju ljudi da prate i učestvuju u tim skupovima. Tehničke uslove je relativno lako primeniti sa uslugama koje su trenutno na raspolaganju za skup elektronskim putem.

Sastanci koji se organizuju, posebno formalni javni sastanci, trebalo bi da se objave na platformi za konsultacije zajedno sa opcijom za prijavljivanje za te skupove. Učešće u fizičkom okruženju bi trebalo da se ograniči, po potrebi, zbog veličine prostorije, ali za potpuno elektronski ili hibridni skup ne bi bilo ograničenja po pitanju broja učesnika skupa (u zavisnosti od toga koja se platforma za skup koristi). Dodatna prednost je ta da bi elektronski i hibridni skupovi mogli da se snimaju kao dokaz za održane konsultacije i doprinos koji daju zainteresovane strane.

Preporuka 3: *KDU bi trebalo da uzme u obzir mogućnost integrisanja elektronskih ili kombinovanih skupova kao standardne opcije u procesu konsultacija da bi se podstaklo učešće smanjenjem ograničenja za učešće. Formalni javni skupovi na početku procesa odlučivanja trebalo bi da se po pravilu organizuju kao kombinovani skup.*

Preporuka 4: *KDU bi trebalo da uzme u obzir mogućnost prilagođenja onlajn platforme za konsultacije da bi se ljudima omogućilo prijavljivanje za skupove i da bi automatski dobijali podatke za pridruživanje skupu elektronskim putem. To bi olakšalo mogućnost učešća i za ministre u smislu upravljanja organizacijom skupa.*

Pristup za osobe sa invaliditetom i pridržavanje Direktivi EU o pristupačnosti veb-stranica

Onlajn platforma za konsultacije trenutno se zasniva na dokumentu i tekstualnom sadržaju. Određenim grupama je zbog toga teže da pristupe podacima koji su predstavljeni na platformi. Takođe, to znači da veb-sajt nije u skladu sa Direktivom EU o pristupačnosti veb-stranica.

Direktiva EU o pristupačnosti veb-stranica

Pristup internetu ne tiče se samo tehničkih standarda, već i arhitekture i dizajna. Radi se o političkoj volji i moralnoj obavezi koja je otelotvorena u Konvenciji Ujedinjenih nacija o pravima osoba sa invaliditetom (UNCRPD). Članom 9. Konvencije, čije su EU i njene zemlje članice strane, predviđeno je preduzimanje odgovarajućih mera da bi se obezbedio pristup za lica sa invaliditetom, prema jednakim uslovima, informacionim i komunikacionim tehnologijama, uključujući i internet.

Direktiva o pristupačnosti veb-stranica:

- odnosi se na veb-sajtove i aplikacije javnih organa, uz određene izuzetke (npr. javni servisi, prenos uživo);
- odnosi se na posebne standarde da bi se veb-sajtovi i mobilne aplikacije učinile pristupačnijim. Takvim standardima predviđeno je, na primer, postojanje tekstualnog opisa za slike, ili da korisnici mogu da ostvare interakciju sa veb-sajtom bez korišćenja miša, što bi moglo da bude teško za određena lica sa invaliditetom;
- predviđa objavljivanje pristupačne izjave za svaki veb-sajt i mobilnu aplikaciju, u kojoj se opisuje stepen pristupačnosti i ukazuje na svaki sadržaj koji nije pristupačan;
- poziva na uvođenje mehanizma za iznošenje utisaka koji korisnici mogu da koriste za ukazivanje na probleme oko pristupa ili da zatraže informacije koje su sadržane u formatu koji nije pristupačan.

Izvor: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/web-accessibility>

Funkcije koje unapređuju pristup za lica sa invaliditetom trebalo bi da se integrišu u postojeći veb-sajt čim je to moguće da bi se rešile njihove potrebe.

Kada se u osnovi ažurira platforma za konsultacije, platforma bi trebalo da bude u celosti u skladu sa standardima iz Direktive EU o pristupačnosti veb-stranica i da integriše različita IT rešenja koja licima sa invaliditetom omogućavaju da u celosti učestvuju u procesu konsultacija.

Preporuka 5: *KDU bi trebalo da integriše funkcije u onlajn platformu za konsultacije u 2021. godini koje unapređuju pristup za lica sa invaliditetom.*

Preporuka 6: *KDU bi trebalo da obezbedi punu primenu Direktive EU o pristupačnosti veb-stranica prilikom revidiranja osnovne arhitekture onlajn platforme za konsultacije i da integriše najsavremenije funkcije koje omogućavaju pun pristup za lica sa invaliditetom.*

Pristupačan način za iznošenje komentara

Iznošenje komentara u javnoj konsultaciji koja je organizovana preko onlajn platforme smatra se teškim. Način na koji se komentari mogu iznositi nije pristupačan za korisnike. Učesnici u procesu javnih konsultacija moraju da preuzmu relevantna dokumenta, unesu komentare u ista dokumenta i zatim da ih ponovo postavе.

Premda se efikasno učestvovanje može očekivati od profesionalaca, u sklopu njihovog posla, aktuelne postavke sistema u velikoj meri opterećuju pojedince koji bi hteli da iznesu svoje mišljenje. Ovo opterećenje se ne odnosi samo na vreme, već i na zahtev koji podrazumeva da imate prenosni računar i softverske licence za određene programe.

Već postoje različite platforme i softveri koji znatno olakšava elektronsko učešće, kao što je „Citizen OS“ (videti uokvireni tekst u nastavku). Lakše bi i efikasnije bilo koristiti platformu za konsultacije koja je automatizovana u potpunosti i gde se komentari i podaci o učešću automatski prikupljaju. Takav sistem bi takođe bio transparentniji i određeniji nego što je trenutna platforma za konsultacije.

Citizen OS (Građanin OS)

Vizija „Citizen OS“ je osnaživanje što većeg broja ljudi da učestvuju u uljudnim, sadržajnim diskusijama. Cilj je omogućiti donošenje kolektivnih odluka o pitanjima koja neposredno utiču na dobrobit ljudi.

To je građanska, tehnološka, neprofitna platforma otvorenog tipa sa sedištem u Talinu, u Estoniji koja je puštena u rad septembra 2015.

Karakteristike „Citizen OS“ su:

- 100% besplatna za korišćenje, uvek. Bez oglasa, troškova.
- Platforma spremna za korišćenje.
- Dostupna na 13 jezika i laka za prevođenje.
- Diskusije za i protiv u cilju uravnoteženih rasprava.
- Privatne ili javne diskusije.
- Privatne grupe za višestruke diskusije sa istim ljudima.
- Prilagođeno i anonimno glasanje sa rokovima.
- Napredne funkcije glasanja kao što je mini glasanje i delegiranje.
- Kompatibilna sa elektronskim ličnim ispravama – za prijavljivanje u sistem, glasanje i digitalne potpise.

Izvor: <https://citizenos.com>

Jasno je da postoje primeri najboljih praksi na osnovu kojih bi moglo da bude osmišljeno unapređenje onlajn platforme za konsultacije na Kosovu. Trebalo bi ih prikupiti i analizirati kako bi se procenilo šta se može primeniti na Kosovu i njegova platforma za javne konsultacije.

Preporuka 7: *KDU bi trebalo da proceni najnovije mogućnosti da se pojednostavi učešće stanovnika i sagleda koje funkcije bi mogle da se primene putem onlajn platforme za konsultacije.*

Preporuka 8: *KDU trebalo bi da proceni inicijative kao što je „Citizens OS“ i direktno se uključi u rad sa ključnim stručnjacima za takve inicijative kroz posvećene radionice i posete.*

Preporuka 9: *KDU bi trebalo da proceni kvalitet platformi za javne konsultacije u regionu Zapadnog Balkana i oceni koje najbolje prakse mogu da se primene na Kosovu. U ovom kontekstu trebalo bi razmotriti organizovanje razmene.*

Konsultacije putem aplikacije

Uz široko rasprostranjenu upotrebu mobilnih telefona, konsultacije putem veb-stranice trebalo bi upotpuniti aplikacijom koja može lako da se koristi na pametnim telefonima.

Preporuka 10: *Prilikom redizajniranja onlajn platforme za konsultacije, KDU trebalo bi da proceni mogućnost da se izradi verzija veb-stranice stranice kao aplikacija koja će omogućiti lakše učešće putem pametnih telefona.*

Davanje odgovora član po član

Praktična strana koju treba razmotriti je postavljanje predloga zakona u drugačijem formatu koji će omogućiti učesnicima na javnim konsultacijama da reaguju na pojedinačne članove umesto na ceo dokument te da objasne na koji element, član dokumenta reaguju. Ovaj pristup, osim na nacрте zakona i nacрте podzakonskih akata, dokumenta koja su podeljena u članove, takođe može da se primeni i na strategije i na konceptualne dokumente logičnim segmentiranjem teksta.

Učesnici konsultacija trebalo bi da budu u mogućnosti da direktno daju komentare bez potrebe da preuzmu dokumenta.

Preduslov je da platforma omogući administraciji da isporuči datoteke za konsultacije u formatima koji će obezbediti davanje odgovora na svaki član pojedinačno.

Ovaj pristup bi takođe omogućiti učesnicima da daju svoje komentare na par elemenata koje smatraju značajnim. Ovo bi moglo da pruži podršku različitim nivoima učešća, pošto bi sistem sam po sebi davao mogućnost za kraće i takođe direktne komentare.

Preporuka 11: *KDU bi trebalo da proceni mogućnost da omogući učesnicima konsultacija da daju komentare član po član. To bi pospešilo učešće i pojednostavilo izveštavanje administracije.*

Odgovor u realnom vremenu

Davanje komentara na pojedinačne članove i delove dokumenata bi omogućilo administraciji da obezbedi povratne informacije tokom procesa konsultacija. Zvaničnici bi takođe imali mogućnost da zahtevaju dodatne informacije i/ili pojašnjenja.

U tehničkom smislu, bilo bi jednostavno primeniti takvu funkciju. Međutim, to bi zahtevalo drugačiju strukturu procesa konsultacija i administracija bi morala da proaktivno prati proces elektronskih konsultacija. Može da se očekuje da će brzo dobijanje odgovora (uz obaveštenje da je takav odgovor dala administracija), povećati nivo učešća s obzirom da će učesnici konsultacija videti da se njihovo mišljenje razmatra na transparentan i ozbiljan način.

Preporuka 12: *KDU bi trebalo da uvede pravilo da administracije odmah daju odgovore/povratne informacije kad god je to moguće dok traje proces javnih konsultacija na onlajn platformi kad se omogući davanje odgovora član po član (na svaki član pojedinačno).*

Radne grupe predstavljene na onlajn platformi za konsultacije

Administracija radi sa radnim grupama za izradu zakona, podzakonskih akata, strategija i konceptnih predloga. Uopšteno govoreći, generalni sekretar ministarstva potpisuje odluku o formiranju ovih radnih grupa.

Organizacije građanskog društva mogu da se pozovu da uzmu učešća kao aktivni članovi u ovim radnim grupama. Međutim, trenutni sistem organizacije i funkcionisanja radnih grupa nije transparentan. Štaviše, mnoge OGD smatraju da nisu uvek pozvane da učestvuju u radnim grupama koje su za njih od izuzetnog značaja, jer su teme o kojima raspravljaju ove radne grupe direktno povezane sa problemima kojima se ove organizacije građanskog društva i bave.

Onlajn platforma za konsultacije može da se koriste za objavljivanje svih odluka o formiranju radnih grupa. Ovo bi trebalo da se uradi u formatu za lako pretraživanje ne samo u obliku skeniranih dokumenata ili PDF formata.

Zainteresovane organizacije će onda moći da procene da li je radna grupa važna za njih i na to bi mogle da ukažu nadležnom ministarstvu. Nadležno ministarstvo će zauzvrat moći da proceni da li bi bilo korisno da se proširi članstvo u radnoj grupi ili bi organizacija koja je pokazala zainteresovanost mogla da se uključi u konkretnije konsultacije sa zainteresovanim stranama.

Kako bi sistem radnih grupa ostao efektivan, treba da postoji rok od dve nedelje unutar kojih organizacije mogu da navedu da su procenile temu kojom se bavila relevantna radna i da bi želeli da učestvuju kao aktivni članovi. Odluke o radnim grupama trebalo bi da ostanu objavljene pošto zainteresovane strane moraju u svakom trenutku da budu u mogućnosti da pokažu da žele da se uključe u radne grupe kroz izlaganje, učestvovanje u konkretnim konsultacijama, podnošenje značajnih informacija ovoj grupi ili bilo kakvo učestvovanje u procesu donošenja odluka.

Preporuka 13: *KDU bi trebalo da razmotri obavezu resornih ministarstava da objavljuju odluke o formiranju radnih grupa zaduženih za izradu zakona, podzakonskih akata, strategija, konceptnih predloga, itd, tako da zainteresovane strane trebalo bi da budu u mogućnosti da u roku od dve nedelje daju obrazloženje i predlog zbog čega smatraju važnim poziv da budu aktivni učesnici u radu takve radne grupe. Zainteresovane strane trebalo bi u svakom trenutku da budu u stanju da navedu da žele da stupe u kontakt sa članovima radne grupe kako bi mogli da izraze svoje mišljenje.*

Izveštavanje o javnim konsultacijama

Resorna ministarstva treba da izveštavaju o velikom broju detalja o javnim konsultacijama tokom godine. Treba da izveštavaju o pojedinačnim konsultacijama kao i o svojim godišnjim aktivnostima koje se tiču konsultacija.

Podaci do kojih sada treba doći su teški za prikupljanje s obzirom da potiču iz različitih izvora. Onlajn platforma za konsultacije ne omogućava automatsko izveštavanje.

Štaviše, potrebno je izraditi dva izveštaja: jedan za Kabinet premijera i drugi za KDU. Ovo bi moglo da se pojednostavi tako da se izradi samo jedan izveštaj.

Preporuka 14: *KDU bi trebalo ponovo da proceni zahteve u pogledu izveštavanja i definiše kakve izveštaje i koje podatke treba da obezbede resorna ministarstva.*

Preporuka 15: *Prilikom redizajniranja onlajn platforme za konsultacije, KDU trebalo bi da obezbedi da se što je više moguće izveštava u automatizovanoj verziji. Ovo će omogućiti administraciji da se više usredsredi na sadržaj javnih konsultacija.*

Integrisanje svih koraka u izradi zakonskih propisa i donošenja odluka od strane vlade

Proces javnih konsultacija predstavlja važan deo procesa donošenja odluka kod predloga zakona i praktičnih politika. Trenutno, administracija treba da radi sa složenim sistemom u kojem se različite verzije dokumenata dele putem elektronske pošte. Ne postoji opšta digitalna platforma koja podržava donošenje odluka na takav način.

KDU trebalo bi zajedno sa drugim relevantnim akterima da proceni mogućnost za razvoj IT sistema za upravljanje procesom donošenja odluka od strane vlade. Onlajn platforma za konsultacije trebalo bi da bude sastavni deo osmišljavanja takvog sistema.

Severna Makedonija: ENER

Vlada Severne Makedonije razvila je ENER platformu koja služi kao veza između administracije i šire javnosti. Na ovoj platformi je objavljena značajna količina informacija, a obaveza javnog konsultovanja predstavlja uslov koji je sastavni deo digitalne infrastrukture u procesu donošenja odluka.

Izvor: <https://ener.gov.mk/Default.aspx>

Evropska komisija: Decide

Evropska komisija je uložila značajno vreme i resurse u digitalizaciju svog procesa donošenja odluka razvojem platforme Decide. Svi koraci u donošenju odluke integrirani su u ovu digitalnu platformu, uključujući prevod relevantnih dokumenata. Ovo uveliko olakšava upravljanje procesom donošenja odluka.

Izvor: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/strategic-plan-2016-2020-dg-sg_april2016_en.pdf

Preporuka 16: *KDU bi trebalo u saradnji sa Kancelarijom za pravna pitanja, Kancelarijom za strateško planiranje, Vladinim sekretarijatom za podršku, Kancelarijom poverenika za jezike i drugim relevantnim organizacijama da proceni mogućnost izrade digitalne platforme koja će objediniti sve uslove za donošenje odluka. IT sistem bi mogao da objedini preduslove, npr. da proces usvajanja ne može da se započne ukoliko nije sproveden minimalni broj obaveznih konsultativnih aktivnosti. Onlajn platforma za konsultacije trebalo bi da bude sastavni deo takvog IT Sistema.*

IT pristup za koordinate jave konsultacija

U 2020. godini koordinatori su imali problema u objavljivanjem dokumenata na platformi za javne konsultacije.

Veoma je važno da koordinatori imaju pristup platformi kako iz svojih kancelarija, tako i iz svojim domova.

Preporuka 17: *KDU bi trebalo da podstakne pronalaženje rešenja kako bi svi koordinatori za javne konsultacije u resornim ministarstvima imali pun pristup onlajn platformi za konsultacije sa svojih radnih mesta.*

Preporuka 18: *KDU bi trebalo da proveriti da li koordinatori za javne konsultacije na lokalnom nivou uvek imaju pristup onlajn platformi za konsultacije kako bi se izbegli problemi zastupljeni na vladinom nivou.*

VIDLJIVOST ONLAJN PLATFORME ZA KONSULTACIJE

Iako je onlajn platforma za konsultacije pokrenuta i funkcioniše, nije toliko poznata koliko bi trebalo da bi se podstaklo učešće u javnim konsultacijama i povećao broj dobijenih odgovora.

Pitanje niskog nivoa učešća i mali broj odgovora treba rešiti na dva načina.

Prvo, može se očekivati da će unapređenje onlajn platforme za konsultacije, kako je gore predstavljeno pospešiti učešće u procesu konsultacija.

Drugo, treba pojačati promovisanje onlajn platforme za konsultacije i pojedinačne konsultacije kako bi veći broj ljudi bio upoznat sa mogućnostima koje su im na raspolaganju da doprinesu javnim konsultacijama i učestvuju u procesu donošenja odluka.

Uspostavljanje onlajn platforme za konsultacije kao jedinstvenog kanala gde zainteresovane strane mogu da daju svoj doprinos

Značajan broj zainteresovanih strana i dalje više voli da svoje komentare šalje direktno putem elektronske pošte umesto da svoje predloge formalno podnose putem platforme za konsultacije. To mora da se promeni kako bi se ukazalo na dodatnu vrednost procesa konsultacija kroz onlajn platformu jer su i sami podnesci podstaknuti nacrtima predloga objavljenih na onlajn platformi za konsultacije.

U ovom slučaju mogu se uzeti u obzir dva toka aktivnosti.

Prvo, KDU organizuje sastanke sa resornim ministarstvima i građanskim društvom kako bi se pozabavili davanjem doprinosa van formalnih kanala procesa konsultacija. Takvi sastanci bi takođe mogli da se održe sa međunarodnim organizacijama.

Drugo, KDU bi mogao da predvidi promenu uredbe o minimalnim standardima za javne konsultacije kako bi svi podnesci primljeni van zvaničnih kanala konsultacije i dalje bili obuhvaćeni u izveštajima o pojedinačnim konsultacijama i da se takođe objavljuju preko interneta.

Preporuka 19: KDU bi trebalo da organizuje sastanke na vladinom nivou sa resornim ministarstvima i organizacijama građanskog društva kako bi se podstakla upotreba onlajn platforme za konsultacije prilikom podnošenja komentara na nacрте predloga (umesto upotrebe neformalnih kanala).

Preporuka 20: *KDU bi trebalo da organizuje sastanke na lokalnom nivou sa resornim ministarstvima i organizacijama građanskog društva kako bi se podstakla upotreba onlajn platforme za konsultacije prilikom podnošenja komentara na nacрте predloga (umesto upotrebe neformalnih kanala).*

Preporuka 21: *KDU bi trebalo da razmotri promenu uredbe koja obuhvata javne konsultacije i da se obaveže da će neformalni podnesci komentara i dalje biti transparentno odraženi u izveštajima o konsultacijama.*

Promovisanje onlajn platforme za konsultacije

Uopšteno, postoji utisak da je informisanje javnosti i dostavljanje informacija organizacijama građanskog društva u vezi sa postojanjem onlajn platforme za konsultacije i o tome kako učestvovati u konsultacijama do sada bilo nedovoljno.

Očekuje se da će uključivanjem lokalnog nivoa u rad onlajn platforme za konsultacije svi vladini procesi donošenja odluka formalno odvijati putem platforme. Zbog toga je od većeg značaja razmotriti šire terenske kampanje kako bi se ukazalo na mogućnosti koje pruža onlajn platforma za konsultacije.

KDU trebalo bi da proceni mogućnosti za intenziviranje terenskih aktivnosti u vezi sa promovisanjem onlajn platforme za konsultacije. Važno je da se takve terenske aktivnosti organizuju tokom dužeg vremenskog perioda, a da se određene aktivnosti ponavljaju na godišnjem nivou.

Ove terenske aktivnosti takođe trebalo bi da se usredsrede na određene grupe kao što su mediji, akademici i mladi. Ove ciljne grupe trebalo bi identifikovati kroz saradnju sa građanskim društvom.

Preporuka 22: *KDU bi trebalo da osmisli višegodišnji plan komunikacije i kontakta sa zajednicom kako bi se proširile informacije o onlajn platformi za konsultacije.*

Preporuka 23: *KDU bi trebalo da razmotri opštu TV i radio kampanju kako bi podstakao građane i preduzeća da učestvuju u javnim konsultacijama o onlajn platformi za konsultacije.*

Promovisanje pojedinačnih konsultacija

Javne konsultacije se često objavljuju na platformi za konsultacije bez ikakve prethodne najave. Takva praksa znači da zainteresovane strane mogu da budu neupoznate da su započete javne konsultacije za određeni nacrt zakona, što rezultira kraćim vremenom za pripremu i angažovanje u konsultacijama.

Prilikom objavljivanja konsultacija na onlajn platformi za konsultacije, različiti (društveni) medijski kanali koje koriste administracija i donosioci odluka ne najavljuju ih uvek.

Lokalni mediji bi mogli da budu važan sagovornik prilikom pokušaja da se dopre do javnosti, jer mnogi ljudi prate lokalnu televiziju. Oni uglavnom emituju odluke na lokalnoj televiziji, međutim oni bi takođe mogli da emituju saopštenja o javnim raspravama. Osim toga, lokalne televizije bi mogle i same da emituju rasprave.

Preporuka 24: *Resorna ministarstva i opštine trebalo bi da su dužni da najave pokretanje javnih konsultacija na internetu, npr. putem svojih društvenih mreža kako bi zainteresovane strane imale mogućnost da se pripreme za učešće u konsultacijama.*

Preporuka 25: *KDU bi trebalo da razmotri automatski link između naloga KDU na društvenim medijima i onlajn platforme za konsultacije kako bi se svaka prikazana konsultacija automatski pojavljivala u sažetku sadržaja. Sa druge strane, može da se podesi da nalozi društvenih medija onlajn platforme za konsultacije rade to isto.*

Preporuka 26: *Praksa promovisanja javnih konsultacija putem (društvenih) medijskih kanala vladinih institucija i nadležnih donosioca odluka trebalo bi da bude sastavni deo procesa javnih konsultacija, a možda i minimalnih standarda za javne konsultacije.*

Preporuka 27: *KDU i MLU trebalo bi da zajedno sa opštinama procene mogućnosti angažovanja lokalnih medija u promovisanju javnih konsultacija i događaja koji se odnose na konsultacije.*

Preporuka 28: *KDU bi trebalo da u saradnji sa relevantnim resornim ministarstvima i opštinama identifikuje dokumenta visokog profila zbog kojih može da se organizuje konsultativni proces, npr. proces koji obuhvata literarna takmičenja za najbolji sastav za učenike/studente i konsultativne aktivnosti u svakoj opštini.*

Bolje praćenje konsultacija zatvorenog tipa

Nedobijanje ili dobijanje malog broja informacija o tome na koji način komentari izneti na javnim konsultacijama mogu da daju doprinos dovodi da ljudi veoma oklevaju da svoje vreme provede učestvovanjem na konsultacijama.

Uopšteno govoreći, ljudi vide da postoji malo objašnjenja i komunikacije nakon što se proces konsultacija završi. Što je još važnije, nije jasno na koji su način komentari prosleđivani dalje.

Mogla bi se razmotriti neka poboljšanja na onlajn platformi kao što su: davanje odgovora dok traju javne konsultacije preko interneta koja bi rešila ovo pitanje. Međutim, i druge aktivnosti mogu da obezbede veću transparentnost i uvid u to na koji način su uzeti u obzir komentari dati na javnim konsultacijama i drugim konsultativnim aktivnostima.

Preporuka 29: *KDU bi trebalo da proceni kako se dobijanje povratnih informacija po završetku konsultacija može unaprediti u skladu sa važećim pravnim okvirom. Radionice preko interneta i drugi događaji koje je lako organizovati mogu da se održe nakon javnih konsultacija kako bi se razgovaralo o podnescima i odgovorima administracije.*

Preporuka 30: *Prilikom razmatranja onlajn platforme za konsultacije i uredbe koja se bavi javnim konsultacijama KDU bi trebalo da razmotri dodatne uslove koji se odnose na povratne informacije kako bi se povećala transparentnost u pogledu načina na koji su komentari uzeti u obzir.*

PRAVNI OKVIR I OKVIR ZA SPROVOĐENJE JAVNIH KONSULTACIJA

Formalna procena uredbe

Proces koji je KDU uz podršku Misije OEBS-a na Kosovu pokrenuo radi procene načina na koji se mogu unaprediti javne konsultacije otkrio je značajan broj pitanja koja treba rešiti. Već je jasno da su izmene i dopune uredbe o minimalnim standardima za javne konsultacije u nekim oblastima opravdane. Uvođenje novih tehničkih funkcija na veb-stranici trebalo bi da se odvija paralelno sa pravnim zahtevom o njihovoj upotrebi.

Osim rasprave o očekivanim izmenama i dopunama uredbe koja se bavi javnim konsultacijama KDU trebalo bi u 2021. godini da razmotri uspostavljanje faze formalne procene nakon održanih konsultacija kako bi imao snažne dokaze kao osnovu za izmenu zahteva o javnim konsultacijama. Takav proces može da se kombinuje sa uvođenjem novih funkcija i mogućnostima na onlajn platformi za konsultacije.

Takav proces bi takođe omogućio KDU da razmotri aspekte koji do sada nisu bili razmatrani u ovom izveštaju kao što su pitanja koja se odnose na minimalni vremenski period tokom kojeg su javne konsultacije otvorene za komentare (2 nedelje) i da li je to dovoljno da zainteresovane strane daju odgovore.

Preporuka 31: *KDU bi trebalo da razmotri iniciranje formalne naknadne (ex-post) procene uredbe o minimalnim standardima za javne konsultacije u 2021.*

Uključivanje i konsultacije u donošenju odluka u početnom stadijumu

Onlajn platforma za konsultacije predviđa konsultacije u kasnijoj fazi procesa donošenja odluka. Premda ovakav pristup omogućava visok stepen transparentnosti i mogućnosti da se svi uključe u proces donošenja odluka, to predstavlja značajnu dodatnu vrednost ukoliko je naglasak na unapređenju i pospešivanju angažovanja u početnom stadijumu.

Osim sastanka otvorenog za javnost koji je obavezan na početku svakog procesa donošenja odluka, trebalo bi organizovati više radionica u ranim fazama donošenja odluka sa zainteresovanim stranama. Smatra se da je ovo efikasniji način da se uključe organizacije koje imaju manje kapaciteta na raspolaganju jer će obezbediti važna razmatranja daljeg procesa donošenja odluka.

Preporuka 32: *KDU osim sastanka otvorenog za javnost koji je ionako obavezan, trebalo bi da u početnom stadijumu promoviše konsultacije sa zainteresovanim stranama. Takvo uključivanje zainteresovanih strana u početnom stadijumu moglo bi da bude snažnije ugrađeno u pravni okvir kako bi bile moguće izmene uredbe o minimalnim standardima za javne konsultacije.*

Striktnije izvršenje minimalnih standarda

Po svemu sudeći izvršenje minimalnih standarda o javnim konsultacijama još uvek nije u potpunosti obezbeđeno. Konsultacije otvorene za javnost se ne organizuju stalno, a kad se organizuju nisu uvek u skladu sa minimalnim zahtevima.

Premda se ovaj problem odnosi samo na vladin nivo, trebalo bi izbeći da se prenese i na lokalno nivo.

Vladin nivo: striktniji uslovi za usvajanje

I dalje postoje određeni problemi u pogledu sprovođenja minimalnih standarda za trajanje javnih konsultacija dok je često potrebno dosta vremena dok se zakoni

formalno ne usvoje. Trebalo bi uvek poštovati zahtev za konsultacije i minimalni vremenski okvir, ali to nije slučaj. Ovi vremenski okviri su ionako već kratki i ne bi ih trebalo dodatno skraćivati. Pored toga, često je proces donošenja zakona u administraciji veoma dug, pre nego vlada usvoji predlog zakona i pošalje ga skupštini. Ovo nije isto što i skraćivanje formalnog perioda za konsultacije.

Takođe, kada podneti komentari nisu uzeti u obzir, resorna ministarstva ne daju uvek objašnjenja zašto neke ideje nisu uzete u razmatranje. Ovaj problem može brzo da se reši pošto je u uredbi već objašnjeno kako ovo treba da bude sprovedeno u praksi. To je pitanje koje treba rešiti na sistematičniji način.

Preporuka 33: *KDU bi trebalo da obezbedi da se u narednom razmatranju Poslovnika Vlade u potpunosti poštuju minimalni zahtevi o javnim konsultacijama pre nego Vlada ili ministarstvo usvoje predlog (u vezi određenih podzakonskih akata).*

Preporuka 34: *Kod izrade naredne verzije onlajn platforme za konsultacije, KDU trebalo bi da osigura da platforma ne omogućava organizacijama da odstupaju od minimalnih standarda, osim ako to nije posebno odobreno.*

Lokalni nivo: izveštaj sa rezultatima

Opštine su tek odnedavno postale sastavni deo onlajn platforme za konsultacije i počinju da podnose predloge za javne konsultacije. Može se očekivati da će opštine naići na veoma slične izazove sa kojima se susreo vladin nivo prilikom uvođenja javnih konsultacija. Pored toga, lokalni kontekst bi mogao da otkrije složenije činioce koji još uvek nisu razmatrani.

MLU nadgleda učinak opština čije praćenje pokazuje da nema jednakog napretka na celom Kosovu kada je reč o opštinama. Što se tiče javnih konsultacija, na primer, praktični i jednostavni zadaci još uvek nisu dovršeni. Uglavnom mnoge veb-stranice raznih opština još uvek čak i nemaju postavljen link ka onlajn platformi za konsultacije.

Nisu imenovani koordinatori za javne konsultacije u svakoj opštini na lokalnom nivou. Administrativno uputstvo o javnim konsultacijama još uvek nije u potpunosti sprovedeno na lokalnom nivou. Izrađene su praktične smernice i lokalni nivo je u tehničkom smislu postao sastavni deo platforme, ali trenutni proces i praktični uslovi ostaju bez primene.

Preporuka 35: *KDU i MLU trebalo bi da izrade izveštaj sa rezultatima o javnim konsultacijama na lokalnom nivou kako bi bilo prikazano u kojoj meri su opštine sprovele praktične zahteve u vezi sa javnim konsultacijama. Izveštaj sa rezultatima trebalo bi objaviti i možda povezati na sistem grantova koji je MLU uveo za opštine.*

Višestranu kanali konsultacija i metodologije

Onlajn platforma za konsultacije je ključna komponenta u pristupu javnim konsultacijama na Kosovu. U isto vreme, potrebno je da administracija bude kreativnija u pogledu načina organizovanja i sprovođenja procesa javnih konsultacija, posebno u ostvarivanju kontakta sa konkretnim grupama i pospešivanju učešća u javnim konsultacijama.

Administracija bi trebalo da proceni kako da postupa van standardnih načina koji se ogledaju u uredbi koja uređuje javne konsultacije. Za većinu ljudi podnošenje komentara putem platforme za onlajn konsultacije, kako je trenutno osmišljena predstavlja težak proces i veliko je opterećenje za učešće.

Administracija mora da pronađe dodatne načina da angažuje stanovnike iako mnogi načini za njihovo učešće već postoje. Takođe treba da postoji bolji pristup u deljenju informacija i kontakta u pogledu pojedinačnih konsultacija. Već je dostupna tehnologija da se to ostvari, a glavni izazov je utvrditi koje se tehnologije mogu lako i efikasno primeniti.

Izbor načina održavanja konsultacija trebalo bi da se zasniva na činjenici da mnoge organizacije nemaju resurse niti kapacitete da daju komentare na predlog zakona ili druge obimne dokumente jer nisu uže specijalizovane u pogledu svoje stručnosti za to. Štaviše, mnogi ljudi nisu voljni ili sposobni da daju komentare o dugačkim i složenim dokumentima kao što je trenutno neophodno.

Preporuka 36: *KDU bi trebalo da proceni koje alternativne metode u obavljanju konsultacija mogu da se koriste kao dopuna onlajn platformi za konsultacije. Moguća primena ovih metoda treba da bude sastavni deo minimalnih standarda za javne konsultacije.*

Preporuka 37: *KDU bi trebalo da u saradnji sa nadležnim resornim ministarstvom ili opštinom odabere određeni broj dokumenata za koje se proveravaju novi načini i pristupi u obavljanju konsultacija kako bi se uvidela njihova potencijalna dodatna vrednost.*

Preporuka 38: *KDU bi trebalo u saradnji sa resornim ministarstvima i opštinama da proceni da li je moguće da se daju komentari na delove predloga za javne konsultacije koji već postoje, po mogućnosti putem onlajn platforme za konsultacije. Na primer, platforma bi mogla da sadrži mogućnost sprovođenja istraživanja i anketa među registrovanim organizacijama.*

IZGRADNJE KAPACITETA

Važno je uspostaviti proces usmeren na jačanje kapaciteta svih relevantnih institucija na centralnom i lokalnom nivou kao i sa organizacijama građanskog društva, profesionalnim grupama i drugim zainteresovanim stranama.

Kapaciteti KDU i MLU

KDU i MLU igraju posebnu ulogu u procesu javnih konsultacija. Oni su pokretači i podstrekači reformi stoga igraju važnu ulogu u promovisanju prakse javnih konsultacija i obezbeđivanju transparentnosti u pogledu pitanja koliko je takav pristup sproveden.

Kapaciteti KDU i MLU moraju da budu u skladu sa zadatkom koji moraju da obavljaju. Ovo se odnosi i na broj neophodnih ljudskih resursa i spremnost zaposlenih uključenih u reforme koje se odnose na javne konsultacije.

KDU i MLU trebalo bi da procene svoje srednjoročne potrebe kako bi obezbedili da se efikasno sprovede unapređenje koje se odnosi na onlajn platformu za konsultacije, prilagođavanje procesa konsultacija (posebno ranije uključivanje zainteresovanih strana), sprovođenje procesa konsultacija na lokalnom nivou, ažuriranje uredbe koja se bavi javnim konsultacijama, primena novih načina u procesu konsultacija i prilagođavanje minimalnih standarda za javne konsultacije. Ove dve organizacije trebalo bi da razmotre zapošljavanje osoblja, namensku

obuku zaposlenih, pitanja tehničke pomoći i drugu vrstu donatorske podrške u vezi sa javnim konsultacijama.

Takav srednjoročni pogled na potrebe trebalo bi da se poveže sa strateškim okvirom za unapređenje procesa javnih konsultacija u budućnosti.

Preporuka 39: *KDU i MLU trebalo bi da osmisle srednjoročnu procenu potreba u pogledu broja zaposlenih, obuke, tehničke pomoći i druge vrste donatorske podrške.*

Preporuka 40: *KDU bi trebalo da razmotri ažuriranje strateškog okvira koji se odnosi na javne konsultacije kako bi se unapređene javne konsultacije dodatno usadile u politički stav Kosova. U ovom kontekstu posebna pažnja mogla bi da se obrati na održive ciljeve razvoja.*

Vladin nivo i lokalni nivo: administracija

Sa završenom obukom za buduće predavače (ToT) o javnim konsultacijama i sertifikovanim predavačima, Kosovo ima na raspolaganju kapacitete da organizuje obuke na ovu temu. Ove kapacitete trebalo bi primeniti na proaktivan i ambiciozan način. KDU trebalo bi da odredi jasne ciljeve za organizovanje obuke, posebno u vezi sa brojem osposobljenih javnih službenika. Zajedno sa KIJU, KDU trebalo bi da proceni kvalitet modula za onlajn obuku o javnim konsultacijama da dopuni obuku licem u lice. Kad je to neophodno, trebalo bi osmisлити posebne module onlajn obuke za lokalni nivo.

Javne konsultacije zavise od sprovođenja zahteva za organizovanje konsultacija, ali i od kvaliteta materijala za konsultacije i jezika koji se koristi. Mišljenje je mnogih posmatrača da veštine pisanja u administraciji preko potrebno treba unaprediti. KDU bi trebalo da zajedno sa KIJU proceni mogućnost sprovođenja namenskih obuka u pogledu pisanja pravnih akata.

Preporuka 41: *KDU bi trebalo da ustanovi jasne ciljeve obuke za javne službenike na vladinom i lokalnom nivou koji treba da budu obučeni o javnim konsultacijama i obezbedi brz kontakt sa predstavnicima administracije kroz obuku.*

Preporuka 42: *KDU bi trebalo da u saradnji sa KIJU razmotri da li mogu da se osmisle moduli za onlajn obuku za javne konsultacije.*

Preporuka 43: *KDU bi trebalo zajedno sa MLU i KIJU da proceni da li treba posebno osmisliti module za onlajn obuku za lokalni nivo.*

Preporuka 44: *KDU i KIJU trebalo bi da procene mogućnost izrade i organizovanja obuka u vezi sa pisanjem pravnih akata kako bi se unapredio kvalitet dokumenata za konsultacije. Obuka za buduće predavače bi potencijalno mogla da dopuni ove obuke.*

Organizacije građanskog društva na centralnom i lokalnom nivou

Iako se očekuje da organizacije građanskog društva igraju važnu ulogu u izradi praktične politike i donošenja zakona preko procesa javnih konsultacija, one često nemaju niti ljudske resurse niti kapacitete da na efektivan način učestvuju u konsultativnim aktivnostima. Ovo je posebno slučaj u vezi sa konsultacijama u poslednjoj fazi tokom donošenja odluka putem onlajn platforme za konsultacije.

Premda je jasno da je neophodan dodatni razvoj kapaciteta OGD, još ne može da se utvrdi koje bi kapacitete bilo najprikladnije razviti.

Preporuka 45: *KDU i MLU trebalo bi da procene da li mogu da razviju program podrške organizacijama građanskog društva ili aktivnostima u vezi sa promovisanjem primene i učešća u javnim konsultacijama na lokalnom nivou u 2021.*

Preporuka 46: *KDU, zajedno sa organizacijom nadležnom za koordinaciju rada sa donatorima trebalo bi da se povežu sa donatorskom zajednicom kako bi procenili mogućnosti da na efektivniji način podrže razvoj kapaciteta nevladinih organizacija u vezi sa učešćem u javnim konsultacijama.*

Preporuka 47: *KDU bi trebalo da pokrene analizu kapaciteta OGD na centralnom i lokalnom nivou (po mogućnosti u svakoj opštini). Na osnovu ove analize, KDU i MLU mogu da definišu najbolje srednjoročne modalitete podrške za organizacije građanskog društva.*

**Okvir za unapređenje
primene minimalnih
standarda za javne
konsultacije 2021-2025.**

*Kancelarija za dobro upravljanje pri
Kabinetu premijera*